

102795

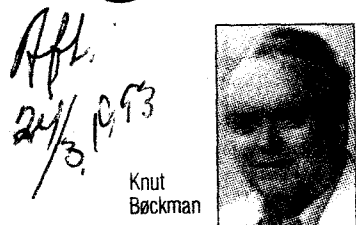
LUND BROSJ. 3/93

«Russerfangene» og deres blodige tragedie

Vi kalte dem «russerfanger», men de kom visst fra hele Sovjet-Unionen – soldater på Østfronten som var tatt til fange av tyskerne, transportert til Norge, og her ble brukt i rent slavearbeide inntil mange av dem stupte.

På et lite sted nordpå, ute på en av de større lofotøyene, der jeg bodde i nærmere tre år, så jeg dem. De ble drevet langs landeveien i lange kolonner, omgitt av bevæpnede vaktposter som det ikke ble ventet noen humanitet av. De trasket avsted, fillete, sjelden med ordentlig skotøy, akittne, oftest med uttrykksløse ansikter og tomme blikk. Når jeg så hvordan vaktene drev dem frem langs veien, måtte jeg tenke at slik behandlet vi ikke krøtterne når vi fikk være med og hente dem hjem til sommerfjøset fra beite, i de lyse sommerkveldene da det enda var fred i landet.

Disse krigsfangene og deres skjebne er kommet i historiens søkelys hos oss de siste par ukene, etter det ganske betagende TV-programmet om Vaseli Rambovski, som klarte å røm-

Knut Bøckman

Apropos

me fra fangeleiren i Trøndelag, ikke visste at krigen var over, og holdt seg skjult i skogen to år lengre enn han hadde trengt. Og som nektet å vende tilbake til Sovjet under Stalin.

De «russerfangene» jeg så, kom til bygden det siste krigsåret, 1944–45. De ble satt til veiarbeide, åpenbart på dårlig kost og under hygieniske forhold som jeg frykter vil tromse enhver beskrivelse. De ble stuet inn i en nedlagt fabrikkbygning like ved tettstedet, en såkalt «reperbane» der det had-

de vært produsert tauverk i 1920-årene.

Der ble de inngjerdet bak piggråden, men på forunderlig vis klarte de allikevel å etablere en slags kontakt med deler av befolkningen, først og fremst med barna. Noen av oss barn tok med oss matpakker i de mørke høst- og vinterkveldene, snek oss frem til piggråden der vi visste det var hull i sperringene, og plystret lavt til fangene som måtte være ut i luftgården. Når de så eventuelt våget å lure seg bort til hullet i gjerdet, ga vi dem pakkene, og til gjengjeld fikk vi små ringer eller smykker av metall som de hadde laget i stillhet. Jeg hadde en slik ring i mange år etter krigen.

Jeg skjønner ikke heit, nå i ettertid, at vi våget disse ekspedisjonene. I prinsippet hadde vaktene ordre om å skyte både oss og fangene, om de oppdaget hva som foregikk. Men det ble sagt at enkelte av Wehrmacht-soldatene som holdt vakt, vendte ryggen til

- et trekk av menneskelighet i all brutaliteten.

Vi trodde «russerfangene» skulle bli jublende glade, som vi nordmenn, da marerittet var over i maidagene 1945. Men det ble de så visst ikke. Siden har vi fått vite hvorfor, og det er blitt bekreftet av beretningen om Vasili i Trøndelag: De visste, eller fryktet iallefall, at de ville bli *straffet*, ikke hyldet, når de kom hjem til Stalins Sovjet. Og det slo til: Noen ble etter sigende simpelthen henrettet, andre sendt til en langsom død i Sibir. For de hadde «forrådt» Stalin ved å la seg ta til fange!

Allt dette er senere blitt bekreftet og dokumentert, senest i et intervju i Adresseavisen nylig med en nordmann som fulgte endel frigitte fanger til Leningrad og fikk se hva som skjedde med dem. Av alle beretninger og eksempler på Sovjet-kommunistenes grusomhet, er vel dette den kanskje aller verste som «russerfangenes»

skjebne avslører, mer enn nesten noe annet, djevelskapen i Stalins Sovjet. Dette systemet har dessverre allfor mange «nyttige idioter», også her i Norge, en slik naiv beundring for og pleiet vennskap med.

Det gjelder alle disse som ikke ville høre på «skremslene» om Stalin og Sovjet, og som bl.a. henviste til at Stalin hadde trukket sine tropper ut av Øst-Finland i 1945. For en snill mann!

Gledelig nok har nå historieforsker Olav Riste i et intervju med Aftenposten i går, understreket at Stalin ikke våget å utfordre vestmaktene i 1945 ved å la troppene bli i Finnmark, og at han dessuten trengte dem andre steder, først og fremst i kampene om Berlin, er det blitt hevdet.

«Russerfangenes» groteske og tragiske vanskeligheter er et blodig vitnesbyrd om umenneskeligheten i det regimet i øst som nå heldigvis er gått under.